№ 192 ԿԻՐԱԿԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5 **1904** ԿԻՐԱԿԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 5 № 192

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Կանօնադրութիւնը հաստատված է.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Ախալցխայից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գատերազմի շուրջը.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Լէմանի ափերից։

ԿԱՆՕՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ Է

Եթէ չեն մոռացել մեր ընթերցողները՝ Թիֆլիսի գիւղական համայնքները տարիներ շարունակ հաւաքում էին գումարներ, որոնք ունէին որոշ նպատակ, այն է՝ այդ գումարների միջոցով մտցնել մի շարք բարենորոգումներ գիւղի մէջ, օրինակ, անցկացնել առուներ, ձեռք բերել գիւղատնտեսական գործիքներ, բանալ արհեստանոցներ, պատրաստել ընտիր սերմացու հատիկներ։

Այդ գումարները յայտնի են գիւղատնտեսական դրամագլուխներ անունով։ Դրանց կազմելու համար գիւղական համայնքը ամեն տարի որոշ բաժին էր հանում իր բերքից կամ նրա փոխարէն տալիս էր որոշ գումար։ Տարիների ընթացքում ժողոված այդ գումարներից կազմվել է ներկայումս մի պատկառելի դրամագլուխ, որ հասնում է արդէն $1^1/_2$ միլիօն րուբլու։

Սակայն մի հանգամանք արգելք էր լինում այդ դրամագլուխների կանօնաւոր հաւաքման և գործադրութեան վերաբերութեամբ։ Դա այն էր, որ չէր հաստատված այդ դրամագլուխների կանօնադրութիւնը և որ այդ գումարների թէ կազմվելը և թէ նրանց գործադրութիւնը կրում էր կարծես ժամանաւոր բնաւորութիւն, չը նախատեսված եղած օրէնսդրութեամբ։

Այժմ, երկար խորհրդակցութիւններից, զանազան ատեաններում քննվելուց յետոյ՝ գիւղատնտեսական դրամագլուխների կանօնադրութիւնը ստացել է օրէնսդրական վաւերացում։ Ուստի և այդ գումարները ոչ միայն կարող են սկսել կանօնաւոր կերպով ժողովվել և գործադրվել, այլ և օրինակ ծառայել ապագայում նոյնատեսակ դրամագլուխներ կազմելու համար մեր երկրի միւս նահանգներում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Գաւառները շարունակ աղաղակում են։ Աղաղակում են ցաւերի, դժբաղդութիւնների բերանով։ Լսում են նրանց։ Շատ ու շատ տարիներ է, արձանագրվում են մամուլի մէջ այդ յուսահատական ճիչերն ու կոչերը, բայց անօգնականութիւնը գալիս հանդիպում է հասարակական անտարբերութեան։ Եւ հրապարակում մնում է միշտ մի և նոյն խողութիւնը.—զոհեր, անվերջ զոհեր, դժբաղդութիւն, այլասերում։ Դեռ այս տարվայ ձմեռը «Նոր Ջուղայի Լրաբեր» ամսաթերթը նկարագրում էր, թէ ինչպէս համաճարակ հիւանդութիւնները վարակել են Նոր-Ջուղայի ամբողջ հայաբնակ գաւառը։ Ձմեռն անցաւ, այսօր աշնան սկզբին ենք, բայց դարձեալ նոյն դրութիւնն է շարունակվում Նոր-Ջուղայի շըրջականերում։ Մի ամբողջ գաւառ, Փերիա, որ ունի մօտ 11 հազար հայ բնակիչ, հետեւեալ պատկերն է ներկայացնում.

Տարածւում է ծաղիկ տարափոխիկ հիւանդութիւնը, հարիւրաւոր մանուկներ այլանդակում, կուրացնում, զրկում կեանքից. բայց ինչ է անում գիւղացին. ձեռքերը ծալած, շշմած նստած է, աստուածային պատիժ է համարում կամ իր «ճակատագիրը»։ Բոլորովին տեղեկութիւն չունի ծաղկի պատուաստման մասին։ Պատահմամբ միայն գիւղացիներից մի քանի հոգի վերջերս իմանում են Ջուղայում այդ փրկարար միջոցի մասին։ Իսկ մեր աստուածավախ Ջուղան էլ իրենից դուրս շատ բան չէ ուզում ճանաչել. գիւղացիներին օգնելուց շատ հեռու է… Տարածվում է դիֆտերիտը. կոտորվում են հարիւրաւոր անմեղ մանուկներ, որ դժբաղդաբար մինչև այժմ էլ շարունակւում է. գիւղացին կրկին կորցնում է իր գլուխը, բոլորովին չէ հասկանում թէ՝ ինչ պիտի անի. յաճախ տգիտութեամբ աւելի զօրեղ է նպաստում հիւանդութեան տարածուելուն. խեղճը չը գիտէ, որ 100 մանուկից 90-ի մահուան պատճառն ինքն է, իր անզգուշութիւնը ի՛ր տգիտութիւնը։

Թողնել գիւղացուն այս ցաւալի անօգնական դրութեան մէջ և անտարբեր վերաբերուել դէպի նրա դժբաղդութիւնները, միանգամայն դատապարտելի է, յանցանք է։

Լրագիրը աւելացնում է, որ Կալկաթայում ապրող մի Ջուղայեցի հայ մտադրութիւն է ունեցել Նոր-Ջուղայում մի հիւանդանոց հաստատելու։ Դա, անկասկած, մեծ բարիք կը լինի Պարսկաստանի այդ անկիւնի ազգաբնակութեան համար։ Բայց Փերիայի գաւառում բոյն դրած հիւանդութիւնների և տգիտութեան դէմ կռուելու համար անհրաժեշտ է, որ այնտեղ լինի մշտական բժիշկ։ Հիւանդանոցը օգնում է հիւանդներին, սակայն աւելի կարեւորն այն է, որ ժողովուրդը իր կեցութեան պայմանները այնպէս բարեփոխէ, որ հիւանդութիւնների դէմ ինքնապաշտպանութեան զէնք ունենայ։

Հիւանդանոց բաց անող հարուստներ կան։ Այո, քաղաքի համար։ Բայց չը կան հարուստներ գիւղերի համար, չը կան բժիշկներ, որոնք գնային գործելու դժբաղդ, կոտորվող ժողովրդի ծոցում…

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

Օգոստոսի 29 ին

Ինչպէս յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին, այս տարի, մարտի 18-ին, մեզանում կատարվեց քաղաքային նոր խրատաւուների և նրանց կանդիդատների ընտրութիւնները առաջիկայ 1904—1908 թ. քառամեակի համար։ Վերջապէս երկար սպասելուց յետոյ, այս օրերս այդ ընտրութիւնը պ. Նահանգապետից արդէն հաստատվել է։ Ուրեմն շուտով նորընտրեները, երդումն տալուց յետոյ, կը մտնեն իրանց պաշտօնի մէջ և նախ քան գործի ձեռնարկելը՝ ընտրելու են քաղաքային նոր աւագ, նրա օգնական և վարչութեան կազմ։

Առ այժմ մեր քաղաքային աւագի պաշտօնի համար, ինչպէս տեսնում ենք, ուրիշ նոր թեկնածուներ աչքի առաջ չը կան և չեն երեւում, բացի կրկին այժմեան քաղաքային աւագ պ. Գր. Մովսիսեանից։ Ուրեմն ամենայն հաւանականութեամբ երեւում է, որ էլի քաղաքային աւագ պէտք է վերընտրվի պ. Գ. Մովսիսեանը, իսկ նրա օգնական կրկին Յ. Ղազարոսեան։

Շաբաթ, օգոստոսի 28 ին, քաղաքիս հասարակական ժողովային կլուբի դահլիճում, դերասան Արմէնեանը, մասնակցութեամբ իր ամուսին տիկին Դուրեան—Արմէնեանի և տեղական սիրողների, խաղաց Բրանդէսի «Հիւր» 2 գործ. դրաման և Եակովլեվի «Ադամ և Եւա» 2 գործ. վօդըվիլը։ Բացի սրանցից պ. Արմէնեանը կարդաց մենախօսութիւններ։ Համարեա դահլիճը լիքն էր հանդիսականներով։ Խաղը ընդհանրապէս անցաւ բաւական լաւ և մտածված կերպով։ Պարոն և տիկին Արմէնեանները մարդ ու կնոջ դերերում շատ լաւ էին, որով և արժանացան ժողովրդի բուռն ու երկարատեւ ծափահարութիւններին։ Տիկին Արմէնեանը մանաւանդ «Հիւրի» մէջ ցոյց տուեց, որ ունի դրամատիկական դեր կատարելու շնորհք։ Վաղուց է, որ մեր ժողովուրդը չէր տեսել մի այսպիսի կանօնաւոր և աջող դերասանական ներկայացում։ Ինչպէս լսում ենք, դերասան Արմէնեանը մտադիր է առաջիկայ կիրակի տալու «Սանդուխտ» պատմական ողբերգութիւնը։ Ցանկանք աջողութիւն։ Յոյս ունենք, որ մեր ժողովուրդը այս անգամ աւելի մեծ թւով կը յաճախէ այդ ներկայացումներին։

Խ. Ղ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կովկասի ժամանակաւոր կառավարչապետ ինֆանտէրիայի գեներալ Ֆրէզէն թոյլատրել է ներկայ սեպտեմբերին բաց անել Բագու և Թէմիր-Խան-Շուրա քաղաքներում ժամանակաւոր զինուորական դատարաններ գեներալ-մայեօր Դաւիդովիչի նախագահութեամբ։ Այդ ժամանակաւոր ատեանը քննելու է կովկասեան զինուորական ատեանի նշանակած գործերը։ Բագւում ատեանը բացվելու է սեպտեմբերի 20-ին, իսկ Թէմիր-Խան-Շուրա գնալու է Բագւում գործը վերջացնելուց յետոյ։

—

Երէկ մենք հաղորդել էինք Բագւում պատահած խօլերայի նոր դէպքերի մասին և դրանից էինք Թաւրիզի խօլերայի լուրը։ Այժմ այդ երկուսի մասին էլ Կովկասեան բժշկական գլխաւոր վարչութիւնը պաշտօնապէս հաղորդել է Թիֆլիսի գործադիր-սանիտարական յանձնաժողովին։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի կանօնաւոր ուսումն սկսվում է սեպտեմբերի 6-ին։ Վերաքննութիւններն արդէն վերջացել են։

—

Երէկ պետական վերաքննիչ ինֆանտէրիայի գեներալ Պ. Լ. Լօրկօն սկսեց Անդրկովկասի երկաթուղիների գործերի վերաքննութիւնը, իսկ հետեւեալ շաբաթ կը սկսէ Թիֆլիսի կօնտրօլի պալատի գործերի վերաքննութիւնը։ Դրանցից յետոյ նա կը գնայ Բաթում, որտեղից Թիֆ-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼԷՄԱՆԻ ԱՓԵՐԻՑ

II

Եւ Չեմբերլէնների հակառակորդները բրիտանիր [illegible] … ոչ հովանաւորական մաքսային սիստեմից, ոչ էլ գաղութային կենտրոնացումից։ Մեծ Բրիտանիան հէնց նրանով է մեծ, որ կարողացել է [illegible] … գաղութային ապակենտրոնացումը, նրանց լայնածաւալ ինքնավարութիւնը։

Peace, Retranchement and Reform—Խաղաղութիւն, տնտեսումն և ռեֆորմ—Բրիտանիայի [illegible] … Մեծ Բրիտանիան՝ Կոբդէնների և Գլադստոնների քաղաքականութեամբ՝ կարողացաւ, թերեւս, իրագործել այն maximum-ը հասարակական բարիքների, որ հնարաւոր է կապիտալիստական ռէժիմի ներքոյ…

Սև կէտեր էլ կան—շատ կան, աւաղ—բրիտանական այդ դարևոր ծաւալման պրօցէսում… սակայն, մենք գնահատում ենք իրողութիւնները ոչ իդէալիստի բացարձակ տեսակէտից, այլ ռէալական հողի վրա կանգնած… Կան երկիրներ էլ—ահա ձեզ Գերմանիան,—որոնց գաղութային քաղաքականութիւնը սկզբից մինչև վերջ՝ հիւսված է արիւնից ու արտասուքից,—երբեք լոյսի մի փոքրիկ ճառագայթ, երբեք ամենաթեթև մտահոգութիւն անգամ այն ժողովուրդների մասին, որոնք բռնի ստրկացվում են և անսահման հարստահարվում…

Զարմանալի չէ, որ քաղաքակրթված երկրների մէջ, պարլամէնտների արմատական տարրերը, ամեն պարագայում իրանց բողոքն են յայտնում գաղութային բռնի նուաճումների դէմ. զարմանալի չէ, որ նրանք մինչև օրս, պետական բի-ջէի քննութեան միջոցին, ինչպէս և ազգային ու միջազգային կօնգրէսներում, հարկ էին սեպում սկզբունքով մերժել որ և է նպաստ գաղութային քաղաքականութեանը, մերժել այդ վերջինը en bloc, առանց նկատի առնելու, թէ ո՞ւր և ո՞ր պետութիւնն է նրան գլուխ կանգնած։ Սակայն իրողութիւն է և այն՝ որ այդ էնտրանսիժան, այդ բացարձակապէս ժխտական դիրքը փոխվում է հետզհետէ, և նոյն տարրերի մէջ նկատվում է այսօր բաւականաչափ ուժեղ մի հոսանք, որը նշանակելով հանդերձ գաղութային սարսափները—կոտորածներն ու բռնաբարութիւնները—ընդունում է եւրոպական աշխարհակալութեան անհրաժեշտութիւնը, մանաւանդ երկրագնդի այն վայրերում, ուր տակաւին նախապատմական բարքերն են իշխում։

Եւ այդ հոսանքը, անշուշտ, գլխաւորապէս, ի նկատի ունի գաղութային քաղաքականութեան այն ձևը, որ կիրառում է Բրիտանիան, համեմատաբար մեծ աջողութեամբ, թէև այդ ձևի դէմ ևս մոլեգնօրէն արշաւում են, նոյն իսկ Անգլիայում, այնպիսի կատաղի ագիտատորներ, ինչպէս Հայնդմանն և իր փոքրաթիւ ընկերները։

Ոչ ոք, ի հարկէ, չէ կարող ուրանալ անգլիական կապիտալիզմի կեղեքումներով Հնդկաստանում և ուրիշ գաղութներում, բայց միւս կողմից էլ, մտածեցէք, թէ ինչ կը լինէր, եթէ թողնէին իրանց ճակատագրին, իրանց ինքնուրոյն էվօլիւցիային, այն երկիրները, ուր դեռ 19-րդ դարի սկզբներում գոյութիւն ունէին՝ մի տեղ սարսափելի, արիւնոտ վենդետտան, մի այլ տեղ մարդակերութիւնը, սրբագործված կրօնով, մի այլ տեղ մարդկային ողջակէզները, միացած գիւային խրախճանքների հետ, և դրանց նման հարիւրաւոր բարբարոս արարողութիւններ…

—

Բրիտանական քաղաքագէտները շատ վաղ իւրացրին այն աքսիօմները և այն տակտիկը, որոնք անհրաժեշտ էին գաղութային աջող յարատև տիրապետութեան համար։ Ոչ մի երկրում այնքան տրամադիր չեն ուսանելու պատմութեան տուած հրահանգներից… Տասնութերորդ դարի վերջերում Անգլիան կորցրեց Հիւսիսային Ամերիկայի իր գաղութները, որոնք մայր-երկրից անջատվելով՝ կազմակերպվեցին, իբրև ազատ ու անկախ պետութիւն։ Հարուածը ծանր էր և խրատական։ Անջատման պատճառը հէնց այն ծայրայեղ «խնամակալութիւնն» էր, կենտրոնացման ու մենաշնորհի այն ռէժիմն էր, որով Բրիտանիան ձգտում էր պահպանել այդ նոր երկիրը իր դրօշակի տակ։ Ամերիկացիք իրաւունք ունէին առեւտուր մղելու, բայց միայն բրիտանական առեւտրականներով։ Նրանք իրաւունք ունէին ապրանքներ ներմուծել, բայց միայն բրիտանական նաւահանգիստներից, և այլն և այլն,—այդպէս էր սահմանել Լօնդօնը… և ահա շատ չանցած՝ այդ կամայական սահմանումների քաղաքակիրթ զոհերը—որոնց պաշտօնն էր հարստացնել մայր-երկրի կապիտալիստներին—ըմբոստացան ու անջատվեցին։

Այնուհետև սկսվեց մի նոր հոսանք գաղութային քաղաքականութեան մէջ, ներշնչված առաջադէմ սկզբունքներով։ Այդ նոր հոսանքին՝ բացի իրականութեան հրահանգիչ փաստերից՝ քիչ չը նպաստեցին և Ադամ Սմիթի տնտեսագիտական վարդապետութիւնը, և այն փիլիսոփայական ռադիկալիզմը, որով վարակված էր 18-րդ դարի ընթացքում՝ ոչ միայն Անգլիան, այլ և համարեա ամբողջ Արեւմուտքը։ Երեմեա Բենտամ հիմնաւորում էր բարոյագիտական մի նոր թէօրիա, ուր հռչակվում էր՝ իբրև գերագոյն բարոյական պատգամ՝ «ամենամեծ բարիքը ամենամեծ թիւ-

լիսի և Բագուի վրայով կը մեկնի Պետերբուրգ։

—

Պետերբուրգի նաւաշինարանում այժմ կառուցվում է մի նոր էսկադրական զրահակիր «Անդրէյ Նախակոչ» անունով։ Դա կը լինի ամենամեծ նաւը ռուսական նաւատորմում։

—

Թիֆլիսի քաղաքային Միքայէլեան արհեստաւորաց ուսումնարանը, որ ընդհանրապէս այնքան էլ շատ խնդրատուներ չէր ունենում, այս տարի ունեցել է 140 խնդրատու, որոնցից ընդունվել են միայն 81-ը, այնպէս որ ներկայ տարում այդ դպրոցի սաների թիւը հասնում է 195 հոգու։

—

Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի ձայնաւոր Խուդադովը դիմել է քաղաքային վարչութեանը և առաջարկել, որ քաղաքի բանուորական թաղերում վարչութիւնը բաց անէ թէյարաններ։

—

Տեղական «Н. О.» լրագրին հեռագրում են Պետերբուրգից, որ Թիֆլիսի գործարանական տեսուչ նշանակված է ինժեներ-տեխնոլոգ Կուլտա, որ առաջ Օլոնեցկի շրջանի գործարանական տեսուչն է եղել։

—

Ներքին գործերի մինիստրութեան բժշկական գլխաւոր վարչութիւնը կարգադրել է, որ Կասպից ծովի արեւմտեան բոլոր նաւահանգիստներն այլ ևս չընդունվի ոչ մի առանց անցագրի մարդ, որ գալիս է Անդրկասպեան երկրից։ Եթէ նկողնաւերի վրա գտնվեն առանց անցագրի մարդիկ խսկոյն պէտք է նրանց յանձնել ոստիկանութեան, իսկ այդպիսի մարդիկ նաւի վրա ընդունող նաւապետին պէտք է ենթարկել տուգանքի։

—

Քութայիսի նահանգի Խոնի աւանի ուսուցչական սեմինարիայում այս տարի ընդունվելու համար խնդիր են տուել 100 հոգի, որոնցից ընդունվել են միայն եօթ հոգի, 6-ը ռուս, մէկը վրացի։

—

Ռուսաստանի նաւատորմի հզորացման համար կազմված յատուկ յանձնաժողովը հրատարակել է հետեւեալ հաշիւը. փետրվարի 7-ից մինչև օգոստոսի 11-ը յանձնաժողովի գանձարանում եղել է 9,176,445 ր. $81^1/_4$ կ. դրամ և 1,912,814 ր. 50 կոպէկի արժէքաւոր թղթեր, որոնց մի մասը փողի վերածվելով, ստացվել է ընդամենը պատրաստի դրամ 10,892,490 ր. $84^3/_4$ կ. և դեռ փողի չը վերածված տոկոսաբեր թղթեր 43,952 ր.։ Պատուէրտված է ընդամենը 8,104,660 ր., իսկ առ այժմ ծախսված է միայն 3,889,977 րուբլի 65 կ.

—

Ինչպէս յայտնի է 1897 թւին Կրէտէ կղզին արժանացաւ Թիւրքական լծից ազատվելու երջանիկ բաղդին։ Կղզու զանազան մասերը ենթարկվեցին չորս մեծ պետութիւններին ժամանակաւորապէս։ Նրանց զօրքերը լինելու են կղզու որոշ տեղերում, որպէսզի հսկեն մինչև վերջնական կարգուկանոն մտնելը։ Կղզու մի մասում էլ վերահսկողութիւնը պատկանում է ռուս զօրքերին։ Այժմ «Р. С.» լրագիրը հաղորդում է, որ Սեվաստոպոլից և Թէոդոսիայից գնացել են Կրէտէ նոր ռուսական զօրքեր, վերադարձողների տեղը բռնելու համար։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Լսում ենք, որ Ախալցխայի վիճակային նոր փոխանորդ նշանակված է Հին-Նախիջեւանի յաջորդ Միսոն վարդապետը»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կորուստները Լեաօեանի կռւի ժամանակ։ Ռուսաց կորուստների մասին Լեաօեանի կռւի ժամանակ պաշտօնապէս մինչև այսօր որոշ ոչինչ յայտնի չէ, որովհետև այդ կորուստները դեռ ի յայտ չեն կացուցված։ Այդ չէ արգելում սակայն եւրօպական լրագիրներին ենթադրութիւններ անել ռուսական կորուստների թւանշանի մասին, որը առաջ որոշում էին 32,000 հոգի, իսկ այժմ արդէն հասցնում են 50,000-ի։ Գալով եապօնական կորուստներին, «Նիշի-Նիշի» լրագիրը ենթադրում է, որ եապօնացիների կորուստները ներկայումս գերազանցում են ռուսաց կորուստները։ Եապօնիայում շարունակվում է զինակոչութիւնը. օգոստոսի 19-ին ամբողջ երկրում կանգնեցրված է երկաթուղային շարժումը մասնաւոր անձանց համար, որպէս զի կարողանան 40,000 հոգի փոխադրել զինուորական նաւահանգիստները։ Հաւատացնում են, որ այդ զօրքերը պէտք է մտնեն Վլադիվօստոկի համար նշանակված արշաւախմբի կազմի մէջ, բայց հնարաւոր է նոյնպէս, որ դա պատրաստվում է իբրև աջակից զօրք Պորտ-Արտուրի պաշարման համար։ (С.-П. Вѣд.)

Ամերիկացիները եւ եապօնացիները։ «Neue Fr. Presse» լրագիրը հաղորդում է, որ եապօնացիները արտահանում են Սան-Ֆրանցիսկօից պողպատէ ռէլսների մեծ տրանսպորտներ և ամերիկացի վաճառականները առհասարակ զբաղված են խոշոր կապալներով՝ Եապօնիայի երկաթուղային նիւթեր հայթայթելու համար։ Սան-Ֆրանցիսկօում ենթադրում են, որ եապօնացիները կօգտվեն այդ նիւթերով ոչ միայն պատերազմական նպատակների համար, այլ որ նրանց պլանի մէջ մտնում է նոյնպէս Մանջուրիայում առեւտրական երկաթուղիներ շինելը, որոնք, պատերազմը վերջանալուց յետոյ, կը ծառայեն առեւտրական պէս նուաճելու երկիրը Եապօնիայի անմիջական մասնակցութեամբ։ Նիւ-Եօրկում հաւատացնում են, որ այդ ծրագիրը իրագործման դէպքում եապօնացիները կստանան իրանց տրամադրութեան ներքոյ ամերիկական ահագին դրամագլուխներ Մանջուրիայի զարգացման համար։ Ամերիկական շահերի այդպիսի մասնակցութիւնը գործի մէջ կարող է երաշխաւորութիւն ծառայել այն բանին, որ Մանջուրիան նորից չի ընկնի ռուսական կօնտրօլի տակ։ (Нов.)

Կռւեց է Կուրօկին։ Լօնդօնից հեռագրում են օգոստոսի 30-ին «Бирж. Вѣд.»-ին. «Տօկիօից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւնների համաձայն, Կուրօկին գտնվում է 30 կիլօմէտր հեռու Մուկդէնից դէպի արևելք և գնում է ուղղակի Տէլինի վրա։ Օկուի բանակը գտնվում է Մուկդէնից դէպի արևմուտք, իսկ Նոդզուի բանակը՝ դէպի արևելք։ Եապօնական առաջապահ զօրքը Մուկդէնի ճանապարհի վրա տարածվում է Սելիխէից մինչև Սայլիձու. պատրաստվում է կարևոր ռազմագիտական շարժումն. սակայն նրա անմիջական իրագործումը անհնարին է այն պատճառով, որ զօրքերը յոգնած են և ճանապարհը վատ վիճակի մէջ է։ Չիֆուից հեռագրում են, որ եապօնացիները վերսկսել են Պորտ-Արտուրի ռմբակոծումը։ Նրանց սաստիկ ամրացրել են Գայլի սարերը, ամեն օր ընդհարումներ են տեղի ունենում երկու կողմերի մէջ։ Գլխաւոր շտուրմը տեղի կունենայ աջակից զօրքերի գալուց յետոյ, որոնք սպասվում են օրէց օր։ Դագուշանի մօտ եապօնական կրէյսէրը դիպաւ ականի և ծանր վնասումներ ստացաւ։ Օգոստոսի 22-ին եապօնացիները շարեցին Պորտ-Արտուրի առաջ, քաղաքի մօտ 6 դաշտային և 6 պաշարողական թնդանօթներ։ Երկրորդ օրը բոլոր այդ թնդանօթները ոչնչացան ռուսաց բատարէաների կրակով։ Պորտ-Արտուրից եկած չինացիները հաղորդում են, որ 5000 եապօնացիներ գտնվում են Լուիզի և Աղաւնու ծոցում։ Վիրաւոր եապօնացիներին, որոնց անհնարին է ուղարկել հիւանդներով լի Դալնին, ուղարկում են այժմ ուղղակի Տօկիօ։ (Рус. Вѣд.)

Գերմանիան մտադիր չէ միջնորդի դեր կատարել։ Բերլինից հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին. «Ֆրանսիայի կողմից փորձ արված լինելով վերագրել Գերմանիային ցանկութիւն՝ միջնորդի դեր ստանձնել, այստեղի կիսա-պաշտօնական լրագիրները բացատրում են, որ արևելեան-ասիական ճգնաժամը դեռ շատ հեռու է այն վիճակից, երբ նոյն իսկ տեսականապէս կարող է խօսք լինել միջնորդութեան մասին։

Տեղեկութիւններ Լեաօեանի կռւի մասին։ «Neue Fr. Presse» լրագրին հեռագրում են Լօնդօնից. «Սպանված ռուս շտաբ-օֆիցէրների վրայից եկած թղթերում գտնված են ցուցմունքներ այն մասին, որ գեներալ Կուրօպատկինը յոյս ունէր յետ պահել Լեաօեանի մօտ եապօնացիներին մինչև օգոստոսի 28-ը (10 սեպտեմբեր)։ Մինչ այդ՝ նա յոյս ունէր ստանալ ձիերի մեծ տրանսպորտ, որ կը թոյլատրէր նրան տանել հիւսիս իր ամբողջ պաշարը և բեռները։ Մուկդէնում պէտք է կենտրօնանար թարմ զօրաբանակ 32,000 հոգուց 270 թնդանօթներով, որը պէտք է թափվէր յոգնած եապօնացիների վրա։

—«Daily Express» թերթի խօսքով, որ իր տեղեկութիւնները քաղել է յուսալի աղբիւրից, ռուսների նահանջման մասին հետևեալ տեղեկութիւններն են հաղորդում. «Ռուսաց զօրքի դիրքը նահանջման ժամանակ դէպի Մուկդէն ամենևին այնքան ցաւալի և անյոյս չէր, ինչպէս նկարագրում էին մի քանի թղթակիցներ։ Ռուսներին օգնեց 42,000-նոց բանակի ներկայութիւնը՝ Մուկդէնից դէպի հարաւ 20 վերստի վրա, գեներալ Մէյէնդօրֆի հրամանատարութեամբ. Չորեքշաբթի, օգոստոսի 25 ին, Կուրօկին, որ փորձում էր ռուսաց բանակի նահանջման ճանապարհը կտրել, յարձակվեց գեներալ Մեյէնդօրֆի վրա, բայց յետ մղվեց մեծ կորուստներով։ Մի քանի անգամ դրանից յետոյ նա վերսկսեց իր յարձակումները, բայց ամեն անգամ անաջող։ Այդ ժամանակ ռուսաց վերջապահ զօրքի կէսը մթերքով հասաւ Մուկդէն։ Միայն մի զօրախումբ 12,000 հոգուց բաղկացած, դեռ մեծ վտանգի մէջ է գտնվում։ Նա գտնվում է Մուկդէնից դէպի հարաւ և այնքան տանջված է տասնօրեայ կռւով, որ հազիւ կարողանայ միանալ գլխաւոր բանակի հետ։ Այնուամենայնիւ Կուրօկիի պլանը՝ կտրել նահանջման ճանապարհը ռուսաց զօրքի առաջ՝ չաջողվեց։ (Рус. Вѣд.)

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

3 սեպտեմբերի

ՕՏՏԱՎԱ։ (Կանադա), 2 սեպտեմբերի։ Հաղորդում են, որ եապօնական կառավարութիւնը բանակցութիւններ է վարում գնելու պօնի ձիեր Մօնտանում, Կանադայում, Մանջուրական ձմեռվայ պատերազմի համար։ Այդ պօնիները էժան են և շատ համբերող. նրանք մինչև անգամ ձմեռվայ ամենախիստ եղանակին կարող են առանց ախոռների եօլա գնալ։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ, 2 սեպտեմբերի։ Խորհրդաւոր եապօնացին, որ Կօրզէր գալու մասին արդէն հաղորդվեց, եկաւ Նիբօրգում, ուր իջեւանեց հիւրանոցներից մէկում Տապկիկաօ անունով և մի քանի հեռագիրներ ուղարկեց Բերլինի եապօնական դեսպանութեանը։ Սեպտեմբերի 2-ին նա եկաւ Սկագէն։ Բոլոր ժամանակը նա ոստիկանութեան հսկողութեան տակ էր։

ԲԵՐԼԻՆ, 3 սեպտեմբերի։ Գնդապետ Գետկէ հեռագրում է Տէլինից, սեպտեմբերի 2-ից. Օրինակելի է Կուրօպատկինի յետ նահանջումը Լեաօեանից արևելեան ուղղութեամբ, այնպէս որ մինչև անգամ մեծ վտանգ էր սպառնում Կուրօկիի զօրքին։ Եապօնացիները չը համարձակվեցին յարձակում գործել ռուսական դիրքերի վրա Մուկդէնից դէպի հարաւ, որովհետև նրանց կորուստները շատ մեծ էին։ Ներկայումս եապօնական զօրքերը մանեօվրներ են անում ըստ երևոյթին արևելեան ուղղութեամբ, մի կողմ թողնելով դաշտավայրը։ Եապօնացիների կորուստները աւելի նշանաւոր են, քան յայտարարվում է պաշտօնապէս։ Լեաօեանի շուրջը չեն հաւաքված

մարդկանց»,—մի պատգամ, որ տրամագծօրէն հակառակում էր իրականութեանը, ուր փոքրաթիւ հարուստները հիմնում էին իրանց երջանկութիւնը մասսաների թշուառութեան վրա։ 1776-ին հրապարակ եկաւ Ադամ Սմիտի հռչակաւոր գործը «Ժողովուրդների հարստութեան մասին», ուր մենաշնորհի եւ հովանաւորութեան ամբողջ սիստեմը ենթարկվում էր անողոք քննադատութեան, և՝ մի զարմանալի զուգադիպութեամբ՝ մի և նոյն դարում Հիւսիսային Ամերիկան իր անկախութիւնն էր յայտարարում...

—

Կեանքի ու գաղափարների այդ ներշնչումները մնացին, սակայն, երկար ժամանակ թէօրիայի աշխարհում.—դեռ տասնեակ տարիներ տնտեսագէտներն ու փիլիսօփաները ծեծեցին շարունակ ազատ առեւտրի, laissez faire-ի և ինքնավարութեան դօկտրինները, մինչև որ նրանք իրագործվեցին երկրի ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

1806 թւին, Անգլիան, առաջինը եւրօպական պետութիւններից, արգելեց գերիների վաճառքը իր գաղութներում, իսկ 1838-ին՝ խսպառ վերացրեց գերութիւնը, բարբարոսութեան այդ տխուր մնացորդը, որ ոչ միայն անարգանք էր քաղաքակրթութեան համար, այլ և մեծ խոչընդոտ կապիտալիստական խոշոր ինդուստրիայի զարգացման առաջ.—դրամի իշխաններին, ինչպէս յայտնի է, հարկաւոր են միշտ ազատ պրօլետարների լէգիօններ, որոնք իրանց մրցակցութեամբ շարունակ աճեցնեն դրամագլուխը, բայց և այնպիսի պրօլետարների, որոնք ընդունակ են նաև սպառելու...

Քառասնական թւականներին Մանչեստեբեան դպրոցի հռչակված ազատ մրցման ռէժիմը իրականացած էր արդէն,—և առաջնակարգ գաղութները՝ Կանադա, Աւստրալիա, Հարաւ-Աֆրիկա՝ ստացան ինքնավարութիւն և գրեթէ լիակատար անկախութիւն մայրերկրի դիմաց...

Մի նոր դարագլուխ էր այդ՝ համարեա ամբողջ մարդկութեան կեանքում.—Մեծ-Բրիտանիայի հմայքը աճեց, նրա տիրապետութեան սահմանները հետզհետէ լայնացան, նրա ինդուստրիայի արդիւնքները հեղեղեցին երկրագնդի ընդարձակ տարածութիւններ... Եւ այդ այն ժամանակ՝ երբ եւրօպական ցամաքը մշտնջենաւոր տագնապի մէջ էր ապրում, երբ ազգայնական ու քաղաքացիական կռիւները փոթորկում էին արեւմտեան մեծ, առաջաւոր երկիրները։

Անգլիան հզօր էր, ներսում և դրսում։ Անտարակոյս, laissez faire-ի և ազատ մրցման ռէժիմը ունէր և իր ստուերային կողմերը,—հսկայական պրօլետարիատ և հսկայական թշուառութիւն նոյն իսկ տիեզերական մայրաքաղաք Լօնդօնում։ Սակայն այդ բացասական երևոյթները, որոնք դժբաղդաբար յատուկ են բոլոր երկրներին, որպէս կապիտալիզմի անբաժան ստուերներ, չը յարուցեցին դասակարգային այն կատաղի կռիւները, որ մենք տեսնում ենք ցամաքի վրա։ Անգլիան ունեցաւ միայն չարտիստական շարժում, համեմատաբար շատ կարճատեւ և առանց աչքի ընկնող փոթորիկների։

Ինչպէս քաղաքագէտները, այնպէս և կապիտալիստ դասակարգը Անգլիայում՝ գիտեն ներշնչվել ժամանակի պահանջներով, գիտեն ականջ դնել հասարակական հոսանքների հրամայական ձայնին։ Անգլիական բարձր դասակարգերը—արիստօկրատիա և բուրժուազիա—կարելի է ասել, երբէք չեն ունեցել այն կաստայական, հակաժողովրդային բնաւորութիւնը, որպիսին նկատվում է ցամաքային երկրներում։ Պատմութիւնը չէ տուել աւելի դէմօկրատ ազնուականութիւն, քան անգլիականը։ Քաղաքակրթութեան ու մարդկայնութեան ամենափառաւոր նուաճումներից մինը, Habeas Corpus,—որով հռչակվում է մարդկային անհատական իրաւունքների անքննարարելիութիւնը—գլխաւորապէս այդ նոյն ազնուականութեան նուաճումն է։ Եւ միմիայն Անգլիայումն ենք տեսնում այնքան ընդարձակ բանուորական օրէնսդրութիւն, և գումարումների ու այլ գործօնների մի այնպիսի ազատութիւն, որը նախանձի առարկայ է նոյն իսկ ռամկավար Հէլվէցիայի ամենաառաջադէմ տարրերի համար։

Ահա թէ ինչու Մեծ Բրիտանիայում դասակարգերի մէջ չը կայ այն թունաւոր ատելութիւնը, որպիսին տեսնում ենք դիցուք Գերմանիայում, Իտալիայում, կամ նոյն իսկ Ֆրանսիայում։ Ահա թէ ինչու սօցիալական էվօլիւցիան տասնեակ տարիներից ի վեր ընթանում է Անգլիայում նորմալ եղանակով, առանց ցնցումների... Տարբեր են, խիստ տարբեր այդ երկիրները։

Նոյն ակներև տարբերութիւնը—և գաղութային քաղաքականութեան մէջ։ Մինչդեռ ցամաքային պետութիւնները մին-միւսի ետեւից ողբալի ֆիասկօներ են կրում իրանց նուաճողական արշաւանքներում. մինչդեռ ծովերի վաղեմի հզօր հրամանատարները—Սպանիա, Պօրտուգալիա, Հօլլանդիա—հետզհետէ կորցնելով իրանց լայնարձակ ու բարգաւաճ գաղութները՝ ի վերջոյ դադարեցին գաղութային պետութիւններ լինելուց. մինչդեռ Ֆրանսիան, Գերմանիան, շնորհիւ իրանց վարչական սիստեմին՝ միլիտարիզմին ու գիշատիչ բիւրօկրատիային՝ մինչև օրս չեն կարողանում ամուր ոտ դնել իրանց նուաճած աֆրիկական գաղթավայրերում. մինչդեռ Ալժիրը, որ մայրերկրին այնքան մօտ է ընկած, եօթանասուն ու հինգ տարվայ ընթացքում շարունակ միայն դէֆիցիտ է պատճառում հանրապետական Ֆրանսիային,—Ջօն Բուլը յաղթական առաջ է գնում և այսօր ունի իր ձեռքի տակ հսկայածաւալ Հնդկաստանը, Աւստրալիան, Նոր-Զէլանդիան, ընդարձակ տարածութիւններ Աֆրիկայում ու Ամերիկայում և անթիւ կղզիներ, որոնք փռված են համաշխարհային հաղորդակցութեան մեծ ճանապարհի վրա։

Տնտեսական և քաղաքական գործօններից զատ՝ կան անշուշտ, նաև ազգային-ցեղական խորունկ պատճառներ, որոնք պայմանաւորում են այդ մեծ տարբերութիւնը, այդ ցայտուն կօնտրաստը Բրիտանիայի և Ցամաքի միջև...

Ego

դեռ ևս սպանվածների բոլոր մարմինները։ Մօտ 14,000 ռուս վիրաւորներ ուղարկված են Խարբին։ Ռուսաց զօրքերի պատերազմական պատրաստութիւնը Մուկդէնից դէպի հարաւ և արևելք անընկճելի է։ Լեաօեանի մօտ տեղի ունեցած կռիւը իրօք վճռական ճակատամարտ չէր։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 2 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ «Լէնա» փոխադրանաւի կապիտան Բերլինսկի ցանկութիւն յայտնեց զինաթափ անել նաւը և այդ բանը հաղորդեց ծովապետ Գուդրիչին։ Պետական դեպարտամէնտի քարտուղարի օգնականը, ստանալով Րուզվէլտի հեռագիրը, որը հաւանութիւն էր տալիս «Լէնան» պահելու մտադրութեանը, հրաման ուղարկեց հեռագրով, որ ռուսական նաւը պահեն նաւահանգստում։ Նաւի ծառայողների դրութեան հարցը վերջը կը վճռվի։ Կասսինիի բացակայութեան պատճառով, ռուսաց դեսպանութեան քարտուղար Գանզէր գոհունակութիւն յայտնեց ամերիկական կառավարութեան վճռի առիթով, որով Թոյլ է տրվում զինաթափ անել «Լէնան»։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 3 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ «Լէնա» փոխադրանաւի հրամանատարի միջնորդութեան համաձայն, նախագահը իր համաձայնութիւնը տուեց, որ անհրաժեշտ կարկատումները ռուսական նաւի վրա կատարվեն նրա զինաթափութիւնից յետոյ։ Կապիտան Բերլինսկի ստորագրեց մի դօկումենտ, որի մէջ ասված է, որ «Լէնան» չի հեռանայ Սան-Ֆրանցիսկօից մինչև պատերազմի վերջանալը։ Օֆիցերները և էկիպաժը պէտք է ազնիւ խօսք տան, որ չեն հեռանայ նաւահանգստից, մինչև որ ամերիկական կառավարութեան հետ միասին չի վճռի նրանց ազատ [illegible] հարցը։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 2 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ Եապօնական կառավարութիւնը Մակ-Լիվի-Բրաունին [illegible] պաշտօնում։—Եապօնացիները [illegible] Լեաօեանում և բաց [illegible] քաղաքները։ Զօրքի բաց Թողած [illegible] առանց դժուարութիւնների։ Եապօնացիները գրաւեցին 21 վագօն ուտեստ [illegible] պաշարներով։ Թաղված են ռուսական աջ զօրաբաժնից 1300 ռուսներ, 800 կենտրոնական և 1000 մարդ աջ Թեւից։—Մուկդէնի կողմից ոչ մի շարժում չէ նկատվում։ Ռուսական երկու դիվիզիա և մի ոչ-մեծ հեծելազօր զօրաբաժին գտնվում են Խուն գետից դէպի հարաւ։

ՏՕԿԻՕ, 2 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ Հասարակութեան ուշադրութիւնը դեռ էլի կենտրոնացած է Պօրտ-Արտուրի վրա, ուր սպասվում է բերդը պաշարող զօրքերի գործունէութեան վերսկսումը։—Լաւատեղեակ մարդիկ համաձայն են այն բանի հետ, որ պատերազմին վերջ տալու հարցը հեռու չէ։

ՏՕԿԻՕ։ (Րէյտէր)։ Օյամա պաշտօնական և կտրական հրաման ստացաւ վերսկսել արշաւանքը և ընդհանուր յարձակում գործել ռուսաց զօրքի դէմ ձմեռը վրա հասնելուց առաջ, հէնց որ եապօնական զօրքերը կարող կը լինեն առաջ ընթանալ։ Եթէ ռուսները կը նահանջեն, Օյամա պէտք է հալածէ նրանց իր երեք զօրամասերով։ Հրամանը, որը ինչպէս ասում են, բղխում է հէնց իրան՝ միկադօից, հետեւանք է այն պլանի խորտակման, որ մշակել էր Օյաման և որը նպատակ ունէր շրջապատել ռուսաց զօրքը Լեաօեանի մօտ։ Կուրօպատկինի աջող յետ նահանջումը վիշտ պատճառեց եապօնական գլխաւոր շտաբին։ Օյաման պարտաւոր է վերականգնել Նախկին պրէստիժը, որովհետև եապօնացիների աչքում նա կորցրեց այդ պրէստիժը այս պատերազմում։ Ներկայումս ամբողջ եապօնական մանջուրական զօրքը կատարելապէս ուժասպառ է եղած։ Եապօնական զինուորները կերակրի կարիք ունեն։ Շատ կարելի է մի քանի շաբաթ կանցնի, մինչև որ Օյաման կարողութիւն կունենայ նորից սկսելու ընդհանուր արշաւանքը։ Հաւատացնում են, որ հոկտեմբերի 1-ից առաջ եապօնական զօրքի համար օժանդակ զօրքեր կուղարկվեն գոնէ 100,000 մարդ 100 Թնդանօթներով։ Այդ զօրքերը ժողովված են Եզօ հիւսիսային կղզու բնակիչներից, որոնք աւելի սովոր են դիմանալու մանջուրական խիստ ձմեռվան։

ՏԵԱՆՑԶԻՆ, (Րէյտէր)։ Վստահութեան արժանի աղբիւրից հաղորդում են, որ բարօն Կօմուրան կազմել է մի յայտագիր, որով յայտարարում է, որ Պօրտ-Արտուրն առնելուց յետոյ՝ եապօնացիները մտադիր են վերադարձնել բերդը չինացիներին և ենթադրում են, որ չինացիները կը յայտարարեն Արտուրն ազատ նաւահանգիստ։ Նոյն աղբիւրից հաղորդում են, որ Մուկդէնն առնելուց յետոյ՝ եապօնացիներն ուզում են գրաւել Սախալինը․ դրանից յետոյ նրանք պատրաստ կը լինեն ընդունելու խաղաղութեան առաջարկը․ պայմանների մէջ մտնելու են հետևեալ կէտերը․ մանջուրական երկաթուղու վրա վերահսկողութիւնը կը տրվի մի միջազգային սինդիկատի ձեռք, որ կը կառավարէ այդ ուղին, իբր միմեայն առևտրական ձեռնարկութիւն։ Ռուսաստանը պէտք է վճարէ 100 միլիօն ֆունտստերլինգ տուգանք և Եապօնիային պէտք է տայ չինական ջրերում եղած բոլոր ռուսական նաւերը։

ՎԻԿՏՕՐԻԱ (Բրիտանական Կօլումբիա)։ Սեպտեմբերի 3 (Րէյտէր)։ Անգլիական «Գրաֆտօն» նաւի ծառայողները հաղորդում են, որ ռուսական «Կօրէա» կրէյսէրը գտնվում է Վանկուվէր կղզուց հիւսիս, որտեղից դիմում է դէպի հարաւ։ Նրան սպասում են Էսկիմօլտում։

ՇԱՆԳՀԱՅ, սեպտեմբերի 2 (Րէյտէր)։ Պօրտ-Արտուրից եկած վերջին լուրերի համաձայն, եապօնական առաջին դիվիզիան գրոհ է տալիս բերդի վրա արևմուտքից 9-դ դիվիզիան գործում է կենտրոնում և 11-դը արևելքից։ 11-դ դիվիզիան ամենից աւելի կորուստներ ունեցաւ, 9-դ դիվիզիան բռնում է երկրորդ տեղը։ 7-դ արտիլերիական գնդի բոլոր օֆիցերները վիրաւորվել և սպանվել են, միւս գնդերը մի քիչ աւելի երջանիկ են․ մի գնդում միայն 3 պօդպօրուչիկ մնացին կենդանի, միւս գնդերում մնացին միայն ունտէր-օֆիցերները։ Եապօնացիները գրաւեցին Պալիչժուան մարտկոցը խորամանկութեան շնորհով․ երկու զինուոր աննկատելի կերպով մտեցան ռուսական խրամատներին և մի քանի ռումբ նետեցին այն տեղ, որոնք այնպիսի կոտորած արին նրանց մէջ, որ վերջիններն ստիպված եղան յետ նահանջել։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 3 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ներկայումս ռուս բանակը կենտրոնացած է Մուկդէնում։ Առևտուրը սովորականի նման վերսկսվեց․ քաղաքը հանդարտ է․ ռուս-չինական բանկը նորից բացված է։ Այն փաստը, որ եապօնացիները չը շարունակեցին հալածել, այստեղ զարմանք է յարուցանում։ Մի մարդ, որ ուղեկցում էր վերջապահներին Լեաօեանից հարաւ եղած դիրքերից մինչև Մուկդէն նահանջելիս, ասում է, թէ պատճառն այն է, որ եապօնացիները 10 օրում կորցրին 40,000 հոգի և չափազանց ուժասպառ էին եղած՝ արշաւանքը շարունակելու համար։ Լուր է պըտտում, որ եապօնացիները շինում են ամրութիւններ Լեաօեանի շուրջը և արդէն վերաշինել են Տայցզիխէ գետի կամուրջը։ Մուկդէնում Կարմիր խաչի հիւանդանոցներում գտնվում են 12,000 հոգի, որոնք վիրաւորվել են Լեաօեանի մօտ։

ԲԵՐԴԵԱՆՍԿ։ Պահեստի զինուորների մօբիլիզացիան և պատերազմի համար ձիեր հաւաքելու գործը օրինակելի կարգով են կատարվում։

ԿԵՕԼՆ։ «Կէօլնիշէ Ցայտունգ»-ը յայտնում է, որ «Թայմսի» հաւաստիացումը Գերմանիայի և Ռուսաստանի միջև կնքված դաշնակցական դաշնագիր լինելու մասին՝ անգլիական լրագրի հնարածն է ամբողջապէս։ Իրերի ներկայ դրութեան ժամանակ, երբ անյայտ է, թէ ռուս-եապօնական ընդհարումն ինչ ճանապարհով կընթանայ, ուղղակի յանդուգն և վըտանգաւոր արկածախնդրութիւն կը լինէր այժմ և եթ հոգ տանել համաձայնութիւններ կապելու մասին խաղաղութիւն կնքելու վերաբերութեամբ։ Այդ բոլորն այնքան հասկանալի է, որ հազիւ թէ այդ մասին դեռ ևս հարկաւոր լինէր խօսել, բայց, դժբաղդաբար, դեռ ևս պէտք է հաշւի առնել «Թայմսի» ձըգտումը, որ նպատակ ունի Եապօնիայում առաջացնել անվստահութիւն դէպի Գերմանիան։

ՌԻՖԱ։ Այստեղով անցաւ «Գրօմօբօյի» նախկին նաւապետ ֆլիգէլ-ադիւտանտ Դաբիչը, որ ծովային ճակատամարտում 17 վէրք է ստացել։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Եապօնական նաւատորմի կապիտան Տակիխավան այս օրերս այցելեց Կօրզէր և Նիբօրգ քաղաքները և Սկատէն հրուանդանը և երեկոյեան մեկնեց Գերմանիա։ Ոստիկանութիւնը նրան աչքից չէր կորցնում և հետևում էր նրա բոլոր գործողութիւններին։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ Զինուորական մինիստրութիւնը հրատարակեց Պարսից կառավարութեան հաղորդագրութիւնը Թէհրանի անգլիական դեսպանին ուղղած, որի համաձայն պարսկահպատակները զրկվում են իրանց ստացած կօնցեսիաներն օտարներին ծախելու կամ կապալով տալու իրաւունքից, նոյնպէս և առանց կառավարութեան Թոյլտուութեան օտարներին զանազան կօնցեսիաների մէջ մասնակից կամ ընկեր ունենալու իրաւունքից։

ՉԻՖՈՒ, 3 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Օգոստոսի 26-ի և 28-ի ընթացքում եապօնացիները յարձակմամբ առան այն մարտկոցը, որ գետեղված է մի բարձր բլուրի վրա՝ Ոսկէ սարից 2 մղոն հեռու։ Կռիւը կատաղի չէր։ Եապօնացիները կարողացան մարտկոցն իրանց ձեռքում պահել՝ Ոսկէ սարի վրա ռուսների գործածած վառօդի վատութեան շնորհով։ Շատ ռումբեր տեղ չեն հասնում և չեն պայթում։ Այդ լուրը բերել է մի չինացի, որ Պօրտ-Արտուրից դուրս է եկել օգոստոսի 29-ին․ Նա աւելացնում է, որ եապօնացիներն ականներ են փորում ռուսական մարտկոցների տակին, մտադիր լինելով պայթեցնել նըրանց․ դա ծանր աշխատանք է և դանդաղ է առաջ գնում և կարող է պատահել, որ աջողութիւն չունենայ։ Ռուսներն ականներ են դրել այն բոլոր շէնքերի տակին, որոնք կարող են պէտք գալ եապօնացիներին և կը պայթեցնեն նրանց, եթէ եապօնացիները քաղաք մտնեն։

ՄՕՍԿՎԱ։ Գերմանական կլուբը սարքում է 20 մահճակալ ունեցող մի հիւանդանոց։

ԳՕՈՒԲԱՆՑԶԻ։ Սինմինտինեան երկաթուղու երկարութեամբ ոչ մի եապօնացի չէ երեւում։ Ռուսների ձեռքին է Սինմինտինից Մուկդէն տանող մեծ ճանապարհը․ աջ Թեւը պաշտպանված է մի ամբողջ զօրաբանակով Խունխէից հիւսիս։ Եապօնացիները շարունակում են օժանդակ ուժեր ափ հանել Նիւ-Չժուանում և հիւսիս են ուղարկում Լեաօխէ գետով։ Լեաօեանի կռւից յետոյ մի քանի գործակալներ և Թղթակիցներ հեռացան եապօնական բանակից։ Ռուսական բանակից նոյնպէս մեկնեցին մի քանի Թղթակիցներ։ Բնիկները շարունակում են գնալ դէպի հարաւ։ Ընդհանրապէս տեղացիները քիչ փասվեցին պատերազմական գործողութիւններից, որովհետև ամբողջ Մանջուրիայում հունձը գերազանց է և ազգաբնակութիւնը լաւ եկամուտ ունեցաւ ռուսներից։

ՀՌՕՄ։ Մինիստր-նախագահի առաջարկով Թագաւորը Ներում շնորհեց, որը վերաբերում է զանազան տեսակի յանցանքների, որոնց Թըւում մամուլի օրէնքների խախտումը։ Ներումը կը տարածվի և զինուորական ու ֆինանսական իրաւազանցութեան դէպքերի վրա։

ԽԱՐԲԻՆ։ «Րէյտէրի Գործակալութեան» հաղորդած մարշալ Օյամայի պաշտօնական զեկուցումը Լեաօեանը յամառ կռիւներից յետոյ գրաւելու և խլած տրօֆէյների մասին՝ այնքան էլ չէ համապատասխանում իրական փաստերին։ Այդ զեկուցումի մէջ երկու անպէտք վագօններ և մի քանի կոտրատված, դէն գըցված փամփուշտի երկանիւ սայլեր անուանված են նշանաւոր քանակութեամբ վագօններ՝ արտիլերիական բեռներով և փամփշտատար կառքեր։ Մի քանի արկղ մոռացված փամփուշտներ, մի քիչ կորսված ռումբեր և գլխաւորաբար դատարկ փամփուշտները զեկուցումի մէջ դառել են ռազմամթերքների նշանաւոր քանակութիւն։

ԼՕՆԴՕՆ։ (Րէյտէր)։ Վիգօից եկած լուրերի համաձայն՝ ռուսական «Տերեկ» կրէյսէրն այնտեղ է ժամանել Լիսաբօնից։

4 սեպտեմբերի

ԽԱՐԲԻՆ։ Խրամատներում և մարտկոցներում մեր ձգած ամենքին յայտնի տարճանակային գնդակները հատված գլխով՝ կոչվել են դումդում գնդակ։ Ակնյայտ է, որ այդպիսի չափազանցութիւն հարկաւոր է եղել եապօնական գլխաւոր հրամանատարին, որպէս գէթ գոնէ մասամբ Թուլացնէ եապօնական հասարակութեան մէջ այն ծանր տպաւորութիւնը, որը պէտք է առաջ բերէր այդ կռւի ճշմարիտ նկարագրութիւնը, առանց գերեաների և վերցրած Թնդանօթների նշանաւոր քանակութեան, ի նկատի ունենալով այն ահագին կորուստները, որ կրեց եապօնական բանակը այդ կռւում։

ԽԱՐԲԻՆ, 3 սեպտեմբեր։ Վերջին օրերը պատերազմական ընդհարումներ չեն եղել։ Հիմք կայ ենթադրելու, որ եապօնական բանակը պատրաստվում է արշաւանք գործելու։

ՇԱՆԳՀԱՅ, 3 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ «Նօրդ-Չայն-Դէյլի-Նիւս»-ում տպագրված է մի չինացի Թարգմանչի նամակը․ Նա ծառայում է Պօրտ-Արտուրի ինտենդանտութեան մէջ 1898 Թւից մինչև ներկայ տարվայ օգոստոսը․ Նա յայտնում է, որ փետրվարին ինտենդանտութիւնը ամեն օր բաց էր Թողնում պաշար 30000 հոգու բացառապէս ցամաքային զօրքերի համար․ Նաւատորմը ունէր իր մատակարարութեան սեփական աղբիւրը։ Երբ չինացին Թողեց բերդը, ուտեստ տրվում էր միայն 15,000 զինուորի համար։ Նաւաստիները ունեն ռազմական մթերքների փոքր քանակութիւն և ուտեստը կը բաւականանայ միայն 5 շաբաթ։

ՉԻՖՈՒ, 3 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ Մի չինացի, որ բերել է լուր, Թէ եապօնացիները օգոստոսի 25 և 28-ին գրաւել են ամրութիւններ, հաղորդում է, որ կարկատվող մի ռուսական ականանաւ հարուածվեց եապօնական ռումբով և վերջնականապէս փասվեց։ Այդ ռումբը ձգել էր եապօնական նաւատորմը, որ այժմ մօտենում բերդին աւելի մօտ, քան մինչև այժմ էր և ամեն օր մի քանի ռումբ է արձակում։ Այդպիսի ռումբով քանդված են մի քանի մեքենաներ նաւաշինարանում, սպանված են մի օֆիցէր և երկու զինուոր։ Եապօնացիների գրաւած ամրութիւնը համարվում է անէական Պօրտ-Արտուրի պաշտպանութեան համար։ Ռուսների ցոյց տուած Թոյլ դիմադրութիւնը առիթ է տալիս ենթադրելու, որ առնված է միայն առաջաւոր ամրութիւնը։ Միայն այդ դիրքի շտուրմը շարունակվում էր օգոստոսի 18-ից։ Չինացին հաղորդում է, որ պատերազմական նաւերի բոլոր Թնդանօթները, բացի 25—30 սանտիմետրանոց Թնդանօթներից, դըրված են այժմ ցամաքային բատարէաների վրա, ծածկված բլինդաժով։

ՊԱՐԻԶ։ 3 սեպտեմբերի։ Եապօնացիները մօտ ժամանակում կառուցանելու են Սէուլ-Գէնզան երկաթուղային գիծը։ Ֆուզան-Մօզամպօ գծի շինութիւնը կսկսվի երկու շաբթից յետոյ։ Կօրէայում, շուտով կստեղծվի Եապօնիային պատկանող երկաթուղիների ցանց, որոնք հաշտութիւն կնքելիս կը ծառայեն՝ արդարացնելու եապօնական պահանջները Կօրէայի վրա հսկողութեան իրաւունք տալու համար։—Եապօնական դեսպանը Լօնդօնում Գայիաշի յայտնեց, Թէ շատ սխալվում են նըրանք, որոնք կարծում են Թէ Եապօնիան անկարող է կռիւ մղել, նոյնքան երկար, որքան Ռուսաստանը։ Շատ կարելի է, որ այդ պատերազմը կսպառէ երկու պետութիւնների ոյժերը, բայց այդպիսի սպառման հետեւանքները անկասկած աւելի ծանր կը լինի Ռուսաստանի, քան Եապօնիայի համար, որ մղում է այս պատերազմը միայն իր ապագայ գոյութեան հարցի համար։ Հետևեալ կռիւը կը կայանայ Տէլինի մօտ։ Կռիւը կըշարունակվի ձմեռվայ ընթացքում։ Վերջին ժամանակը Եապօնիայի փոխադրական միջոցները աւելացել են, որով հեշտանում է արշաւումը դէպի հիւսիս։ Պօրտ-Արտուրը, կը ստիպվի անձնատուր լինել սովածութիւնից և դրանով, ի հարկէ, կերկարանայ պաշարման ժամանակը։ Բերդի անկմամբ կազատվի յամենայն դէպս 50,000 մարդիկ հիւսիսում գործելու համար, Թէև եապօնացիները պէտք չունեն այդպիսի աջակցութեան։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Բերլինէր Լօկալանցայգէր» Թերթի տեղեկութիւններով Մուկդէնից եապօնացիները գրաւում են Լեաօեանը միայն աննըշան ոյժերով։ Զօրքերի մեծ մասը կենտրոնացած է Եանտայի մօտ։ Լո-բերին նայելով, կազմվում է նոր՝ 4-րդ բանակ, որը կենտրոնանալու է Կուրօկիի բանակից դէպի ձախ և նպատակ է ունենալու ռուսաց ձախ Թեւի ետեւն անցնել․ Նրա Թիւը որոշվում է երեք դիվիզիա։ Եապօնացիների գործողութեան եղանակը բացատրում են նրանց մեծ կորուստներով և ռազմամթերքի պակասութեամբ։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 2 սեպտ․ (Րէյտէր)։ Լուրերին նայելով, եապօնացիները արշաւում են։ Ռուսաց մեծ ոյժեր պատրաստ են ընդունել նըրանց։

4 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սեպ․ 3-ին Հեռաւոր-Արևելքից պաշտօնական տեղեկութիւններ չեն ստացվել։ 27-րդ հետևակ դիվիզիայի հրամանատար գեն․-լէյտէնանտ Սկուգարեվսկին նշանակված է 6-դ զօրաբանակի հրամանար։

ԶԱՆԶԻԲԱՐ, սեպ։ 3-ին «Սմօլենսկը» և «Պետերբուրգը» մեկնեցին Դար-էլ-Սալամից։ Առաւօտեան կրէյսէրները չը նշմարվեցին Զանզիբարի և աֆրիկեան ափի միջև եղած նեղուցում, Թէ այնտեղ կանգնած էր «Ֆօրտէ» կըրէյսէրը հսկելու համար։ Նրանք գնացին հարաւ․ կարելի է, Թէ նրանք ծովել են Զանզիբարի հարաւից և դիմել դէպի հիւսիս արևելեան ափի մօտով։

Կ. ՊՕԼԻՍ, սեպ. 3: Անգլիական «Մարտին Գրէտէլ» նաւը, կարդիֆի ածուխ բարձած Սուլինայի համար՝ 24-ին կանգնեցրվեց Ս. Վիկէնտիոսի հրուանդանի մօտ ռուսական «Տերեկ» կրէյսէրից. նրա թղթերը քննութեան ենթարկվեցին: Մի ժամ յետոյ անգլիական նաւի նաւապետին առաջարկվեց ստորագրել մի յայտարարութիւն, որ իրան ոչ մի նեղութիւն չէ պատճառված և ոչ էլ յապաղում: Ռուս օֆիցէրը նաւի մառեանը մտցրեց նաւը քննելու մասին արձանագրութիւն և նաւապետին հաղորդեց, որ մօտակայքում կրէյսէրներ կան. խորհուրդ տուեց, որ սպասուած դէպքում բարձրացնէ ազդանշանը, թէ նաւն արգէն քննված է:

ՍԱՆ-ՖՐԱՆՑԻՍԿՕ: Ամէրիկական «Բօստօն» կրէյսէրը հեռացաւ Սան-Ֆրանցիսկօից՝ հրաման առնելով պարզել, թէ արդեօք չեն երթեւեկում Սան-Ֆրանցիսկօի բարձրութեան վրա ռուսական կամ եապօնական պատերազմական նաւեր: «Բօստօնը» վերադարձաւ, չը նկատելով ոչ մի նաւ այդ ազդութիւններից.

ԼՕՆԴՕՆ: 4 սեպտեմբերի: (Րէյտէր): Տօկիօից հաղորդած տեղեկութեան համեմատ, եապօնական գլխաւոր շտաբը կարգադրեց պատերազմական դրութեան մէջ դնելու միլիցիան, որը եապօնական զօրքի պահեստազօրքն է կազմում: Միլիցիայի առաջին կարգը, որին պատկանում են զէնք կրելու բոլոր ընդունակ անձինք 30-ից մինչև 40 տարեկան հասակում, այժմ պատերազմական դրութեան մէջ է դրվում և կուղարկվի ներկայ տարվայ պատերազմի վերջը: Այդ զօրքերը Մանջուրիա ուղարկելուց յետոյ, Եապօնիային կը մնայ զօրքին օգնական ույժեր ուղարկելու համար միայն միլիցիայի վերջին կարգը, որի մէջ մտնում են 40 տարեկանից անց շատ մարդիկ: Կառավարութիւնը չէր ենթադրում միլիցիան պատերազմական դրութեան մէջ դնել եկող գարունից առաջ, բայց պօրտ-արտուրեան և մանջուրեան զօրաբաժիններին կրած վնասները անհրաժեշտ են դարձնում անյապաղ օգնական զօրքեր ուղարկել վերջիններին: Եապօնական գնդերից ամենից շատ վնասվեց կանազավի գունդը, որը մտնում է Պօրտ-Արտուրը պաշարող զօրքի կազմի մէջ: Նա կորցրեց բոլոր օֆիցէրներին, բացի մէկից, որը գաղտնի է պահվում, կառավարութիւնը այնպէս վախենում է տպաւորութիւնից, որ այդ բանը կարող էր գործել հասարակութեան վրա:

ՇԱՆԳՀԱՅ, 3 սեպտ.: Պօրտ-Արտուրում ամեն օր տեղի են ունենում ցամաքային ճակատամարտեր: Ռուսները յաճախ դուրս են գալիս բերդից, բայց մինչև այժմ յետ էին մղվում:

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 3 սեպտ.: Րէյտէրի թղթակիցը անպայման հաւատիացում ստացաւ այն լուրի մասին, որ Մասսաչուզէտսի նաւաշինարանում շինվող ստորջրեայ մակոյկները պատւիրված են եապօնական կառավարութեան կողմից:

ՄՈՒԿԴԷՆ, 1 սեպտ.: (Րէյտէր): Չինական կառավարութիւնը առաջադրութիւն արեց ռուսական և եապօնական բանակների հրամանատարներին, խնդրելով չը կռւել Մուկդէնում, այլ մի ուրիշ տեղում, որպէս զի չը կործանվեն չինական կայսերական տոհմի նուիրական շիրիմները Ֆուլին գերեզմանոցում:—Անկասկածելի ս համարվում, որ երկու բանակները նպատակ ունեն պատերազմի բախտը որոշել մի մեծ ճակատամարտով այն տափարակի վրա, որ ձգվում է Խուն գետի երկարութեամբ:

ՏԵԱՆՁԻՆ: Եապօնական կառավարութիւնը ուժեղ օգնական զօրքեր է ուղարկում Պօրտ-Արտուր: Զօրքերը ափ կիջնեն Լուիզա ծոցում:—Լուրերին նայելով՝ Կուրօպատկինը Պօրտ-Արտուրի բերդապահ զօրքին յայտնեց, որ նա պէտք է բերդում դիմանայ դեռ մի ամիս ևս:

ՍԷՈՒԼ: Ըստ երեւոյթին իրագործվում է ենթադրութիւնը՝ Սէուլում մշտապէս եապօնական մի դիվիզիա պահելու մասին:

ՇԱՆԳՀԱՅ: Վստահութեան արժանի աղբիւրներից Տօկիօից հաղորդում են, թէ կառավարութիւնը յանձնում է մշակել նախագիծ կազմակերպելու առաջին ազգային բանակը, որի մէջ կը մտնեն 32—40 տարեկան մարդիկ, որոնց մեծ մասը գտնվել է ներգործական զինուորական ծառայութեան մէջ: Կարծում են, որ կը կազմակերպվի 8 դիվիզիա, ընդհանուր թւով 120,000 մարդ, որոնք մի ամսից պատրաստ կը լինեն պատերազմին մասնակցելու: «Ասկօլդի» և «Գրօզօվօյի» ծառայողների վիճակի հարցը Պեկինում դեռ բանակցութիւնների առարկայ է: Եապօնական դեսպանը պնդում է, որ Չինաստանը իրագործէ այն վճիռը, որ հաղորդված է հեռագրով օգոստոսի 29-ին. իսկ Լէսսար հակառակում է, հիմնվելով այն բանի վրա, որ չինական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը առաջուց համաձայնութիւն էր տուել վարվել այնպէս՝ ինչպէս վարվել «Մանջուրի» հետ, այսինքն՝ այդ ծառայողներին թոյլ տալ վերադառնալ Ռուսաստան: Չինական կառավարութիւնը, կամենալով երկու կողմերը հաշտեցնել՝ ինքն դըժուար կացութեան մէջ ընկաւ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան
տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՐՈՍՏՕՎ հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան:
Б. Садовая, 136, д. Бакалова.
(ռ. կ. ե. հ.) 56—100

ԲԺԻՇԿ
Կ. Եղիազարեանց
Ընդունում է ջղային և ներքին հիւանդութիւններով ամենայն օր առաւօտեան ժամի 12—1, երեկոյեան 5—6: Էլէքտրաբուժութեան նորագոյն մեքենաներով: Վէլեամինովսկի № 4.
(3, 5, 9, 12, 14, 16, 19) 2—7

Պարապում եմ երեխաների հետ հայերէն և բոլոր գիմնազիական առարկաներից: Հասցէս՝ Тифлисъ, почтамтъ, А. Абалянцу, до востребованія.

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
1. Մայրը, (Վ. Հիւգօ'ի) և ուր. գր. թ. Գ. Բարուր. . . . . . 7 կ.
2. Կնոջ վրէժը (Կ. Մէնդէսի), թ. նոյնի 3 »
3. Կնոջ գաղտնիքը (Մ. Սերաոի) նոյնի 3 »
4. Սխտեմ և երջանիկ իշխանը, թ. Լ. Բ. 15 »
5. Երկու Նօվելլա (Ահօ'ի), թ. նոյնի . 10 »
6. Որոմն ցանողներ, կօմ. 3 գ. Վ. Տիրաց. 30 »
7. Սուտ ճգնաւոր, վօդ: 2 գործ. Ա. Ար. 20 »
8. Մէլիք Շահի հէքիաթը, Աշըղ-Ջիւանու 25 »
9. Թշուառ մայր, պատմ. գր. Թ. Զալին. 10 »
10. Արծաթ մանէթի պատմ: (Յօպելիուսի) 16 »
Ինձնից գնողներին 30% զեղջ: Դիմել՝ Тифлисъ, Геворку Бабурянцу, № 187. (կ. չ.) 1—2

ՊԱՐՈՆԻՆ,
որը թոյլատուութեամբս կամ սխալմամբ վերցրել է սեղանիցս հայ-վրացական բառարանի ձեռագիրը, խնդրում եմ անմիջապէս վերադարձնել ինձ, քանի որ ինչպէս ինքն էլ համոզված կը լինի, ձեռագիրը մի այլ պարոնի տարիների աշխատանքի արդիւնք է և միայն ժամանակաւոր էր գտնվում մօտս:
Դաւիթ Գալստեան

ՅՈՎՀ. ԱՐԱԲԱՋԵԱՆԻ
Դասագրքերի պահեստները՝
Ալէքսանդրօպօլ, գրավաճառանոց Սահփանեանի
Թիֆլիս » «Գուտտէնբերգ»
Երեւան » «Արարատ»
Կարս » Եղբ. Մկրտումեանների
Կազմողի հասցէն՝ Александрополь, Ованесу Арабаджіанцъ. 1—3

Ներսիսեան դպրոցի Ա. պատրաստական (անգրագէտների դասարանում) մի քանի ազատ տեղեր են մնացել: Ցանկացողները այս ազատ տեղերի համար կարող են խնդիր տալ (ծննդեան և ծաղկի վկայականներով) մինչև սեպտեմբերի 8-ը:
Պաշտօնակատար տեսչի
Ստ. Մալխասեանց
(շ. կ. ե.) 2—3

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ
լեզուի մի փորձված ուսուցիչ պատրաստ է պարապվելու ցանկացողների հետ: Ուշք է դարձվում մասնաւորաբար պրակտիկայի վրա: Դիմել «Մշակի» խմբագրութեան:
(կ. ե. հ.) 3—10

!! ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ !!
ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ
ԵՂԲ. Գ. և Մ. ՓՐԻԴՈՆԵԱՆՑՆԵՐԻ ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ ԲՈՒԾԱՐԱՆԻ
Պատկերազարդ կատալօգը հայերէն լեզուով բուծարանը գտնվում է Անդրկովկասի երկաթուղու Սկրա կայարանի մօտ: Կատալօգը ուղարկվում է ՁՐԻԱԲԱՐ:
Դիմել՝ Тифлисъ, М. Е. Придонову Сергіевская ул. (հ. կ.) 6—12

Մի պարիզեցի տիկին տալիս է ֆրանսերէնի դասեր (տեսական և գործնական) իր մօտ և ցանկացողների տանը: Ցանկալի է, որ դաս առնողները լինեն հասակաւորներ և գիմնազիստներ:
Դիմել Գօլօվինսկի պրօսպեկտ № 39, ժամը 1-ից մինչև 4-ը: (կ. ե. հ.) 1—3

ԴՊՐՈՑ
ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Երկու սեռի մանուկների համար: Ընդունելութիւնը՝ սեպտեմբերի 1 ից, ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 6-ից: Բեհբութեան փող, սեփ. տ. 29. 1—1

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ՃԵՐՄԱՋԱՆԵԱՆՑ
Ընդունում է հիւանդներ (բժշկութիւն, պլօմբ և արհեստական ատամներ շինել):
Առաւօտեան 9—2
Երեկոյեան 4—7 (կ. չ.) 1—100

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
I
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
ռուսերէնից հայերէն
Լոյս տեսաւ ՎԵՑԵՐՈՐԴ պրակը, գինը 1 ր. ճանապարհածախսով 1 ր. 20 կօպ.: Բառարանի բաժանորդագինը ճանապարհածախսով 7 ր. եօթներորդ (նախավերջին) պրակը լոյս կը տեսնէ հոկտեմբերին, որից յետոյ բաժանորդագինը մի ռուբլով կը բարձրանայ: 4 ր. ուղարկողը համարվում է բաժանորդ և անմիջապէս ստանում է լոյս տեսած պրակները:
II
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
Հայերէնից ռուսերէն
Բաժանորդագինը մինչև I պրակի լոյս տեսնելը ճանապարհածախսով 4 ր., իսկ առաջին բառարանի բաժանորդների համար 3 ր. 50 կ.:
Գաւառներից դիմել ուղղակի հեղինակին հետեւեալ պարզ հասցէով. Тифлисъ, А. С. Дагбашянцу. Իսկ Թիֆլիսում բաժանորդագրութիւն ընդունում է ինքը հեղինակը Евангуловская, № 12, д. Артазова, II этажъ և «Գուտտէնբէրգ» գրախանութը: (շ. կ. ե.) 2—3

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Երկու սեռի անձանց համար
(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ: Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա: Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը:
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար: Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову. (չ. կ.) 17—30

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող
ՀԱՇՈՒԵՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն $4^1/_2$ ամսում:
Պարապմունքի առարկաներն են.
1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնագործութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն: 2) Առևտրական թուաբանութիւն: 3) Առևտրական թղթակցութիւն: 4) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ: 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամենավատ ձեռագրի: 6) Թուաբանութիւն համրիչի վրա: 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինկտօնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր):
Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով և իրանց գործին մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատվել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ:
Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան: Պարապմունքները սկսվում են 1904 թւի սեպտեմբերի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս ամենայն ճաշից յետոյ՝ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար:
Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:
Դրանից անկախ, 1904 թւի սեպտեմբերի 1-ից կը բացվեն քիչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար:
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին՝ Թիֆլիսում, Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր: Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: ԳԻՆՆ է 3 ր. 50 կօպէկ: (ե. հ. կ.) 20—25

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ
(Тифлисъ, Сололаки, Лермонтовская ул., № 9)
Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:
Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն. 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային). 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը:
Ձրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա: Պարապմունքները կուրսերում լինում են ամեն օր:
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից, ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմօնտօվսկայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (կ. չ.) 21—25

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 4-го сентября 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» Мадатовская ул. № 15.